

Till finansutskottet

Yttrande över motion om ändring av sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitiken.

Genom beslut den 19 oktober 1971 har finansutskottet hemställt om yttrande av näringsutskottet över motionen 1971:1492 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. (vpk).

Näringsutskottet får anföra följande. Yttrandet begränsas till att avse frågor som normalt hör till näringsutskottets handläggning.

I motionen, som föranletts av det aktuella konjunkturläget, framläggs ett program i tio punkter för ökade samhällsinsatser på olika områden. Motionärerna hemställer bl. a.

att riksdagen skall uttala sig för en sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitik i enlighet med vad i motionen anförts,

att riksdagen skall uttala sig för en skyndsam projektering av de under punkterna 9 och 10 föreslagna statliga basindustrierna m. m.,

att riksdagen i skrivelse till regeringen skall begära förslag till nödvändiga lagändringar för att medel ur allmänna pensionsfonden skall kunna användas till dessa projekt.

Det enligt gängse terminologi näringspolitiska inslaget i motiveringen för motionärernas förslag om ett uttalande av riksdagen till förmån för »en sysselsättnings-, lokaliserings- och näringspolitik i enlighet med vad i motionen anförts» är av ringa omfattning, utom såvitt gäller kravet på utvidgad statlig företagsamhet. I huvudsak får motionärernas näringspolitiska önskemål utläsas ur den kritik som de riktar mot det i Sverige tillämpade ekonomiska systemet. Liksom motionärerna tillmäter utskottet näringspolitikens utformning stor betydelse för den långsiktiga ekonomiska utvecklingen. Motionen ger emellertid enligt utskottets mening icke tillräckligt underlag för en konkret diskussion av näringspolitiken i positiva termer.

Förslag att statliga basindustrier skall skapas i avfolkningsområdena – företrädesvis i Norrland – har behandlats av riksdagen vid flera tillfällen under de senaste åren. Näringsutskottet vill hänvisa till bankoutskottets av riksdagen godkända uttalanden härom 1968–1970 (BaU 1968: 64, 1969: 30 s. 47 f., 1970: 40 s. 19). I dessa uttalanden har bankoutskottet bl. a. understrukt »önskemålet att ökad uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna att genom ytterligare satsning på statliga företag tillgodose kravet på ett växande antal arbetstillfällen i Norrland» och anført att

ytterligare åtgärder på den statliga företagsamhetens område kan tänkas vara motiverade från samhällsekonomisk utgångspunkt. Dessa principuttalanden äger alltså giltighet. Något nytt uttalande i ämnet med anledning av motionen finner näringsutskottet inte befogat. I detta sammanhang vill utskottet framhålla att det är uppenbart att en omfattande utbyggnad av den statliga företagssektorn måste vara en långsiktig process och grundas på ingående planering. Den kan således inte, som motionärerna tycks förutsätta, genomföras sprängvis och med kort varsel.

Finansiering av den statliga företagssektorns utvidgning skulle enligt motionärernas förslag ske med hjälp av medel ur allmänna pensionsfonden. Det nu gällande placeringsreglementet tillåter icke detta. Den år 1968 tillkallade kapitalmarknadsutredningen har fått i uppdrag att göra en översyn av reglerna för hur allmänna pensionsfondens medel skall utnyttjas. Den skall därvid bl. a. pröva de skäl som kan tala för ett mera direkt engagemang i näringslivet från fondens sida. Med hänvisning härtill avstyrker näringsutskottet motionärernas förslag om en framställning till Kungl. Maj:t rörande en ändring av placeringsbestämmelserna. Utskottet vill i sammanhanget betona att frågor om kapitalinvesteringar i statliga företag torde böra prövas inom ramen för en totalbedömning av statens ekonomiska resurser.

Stockholm den 2 november 1971

På näringsutskottets vägnar

INGVAR SVANBERG

Närvarande: herrar Svanberg (s), Bengtsson i Landskrona (s), Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Haglund (s), Andersson i Storfors (s), Rask (s), Ericsson i Ätvidaberg (fp), Holmberg (m), Wååg (s), Sjönell (c), Svensson i Malmö (vpk), Jonsson i Husum (s), Hovhammar (m) och fru Hambræus (c).

Avvikande mening

har anmälts av herr Svensson i Malmö (vpk), som anser att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Den nuvarande ekonomiska krisen är mycket allvarlig. Den är dessutom inte tillfällig. Som klarlagts i motionen 1971: 1492 är den en följd av det kapitalistiska produktionssättets lagar.

Kapitalisterna handlar med hänsyn framför allt till den egna profiten. De ser sig och sin verksamhet som något privat, men produktionen är inte något privat. Den har en samhällelig karaktär, företag är beroende av varandra, branscher är beroende av varandra osv.

Under goda år söker varje kapitalist öka sina profiter genom att driva upp produktionen, framför allt genom att öka arbetsintensiteten och produktiviteten. Man investerar för att varje arbetare under en bestämd tidsenhet skall producera så mycket som möjligt. De ökade investeringarna ökar tidvis behovet av arbetskraft. På en viss nivå av högkonjunkturen kommer dock produktionen att öka snabbare än folkets förmåga att köpa. Och när sällsvårigheterna ökar, minskar investeringarna. Arbetslösheten ökar, till dess att lagren börjar tömmas, nyinvesteringar måste göras och ekonomin åter drivs upp mot en ny högkonjunktur. Det kapitalistiska systemet utvecklas i vågor. Samtidigt med denna vågrörelse finns en tendens hos systemet att skapa en växande armé av konstant arbetslösa.

Statens ekonomiska roll har ökat under efterkrigstiden i en avgörande utsträckning. Stat och monopolkapital bedriver ett nära samarbete.

Den förda samarbetspolitiken har fördjupat krisen. Krisens såväl långsiktiga som kortsiktiga orsaker har förstärkts. Kapitalkoncentrationen med nedläggningar och sammanslagningar av företag liksom snedlokalisering av landet har främjats. Arbetarnas reallöner har drivits tillbaka bl. a. genom en höjd mervärdeskatt. Också dessa omständigheter har klarlagts i motionen.

Utskottet vill med motionärerna hävda att närings- och arbetsmarknadspolitiken måste ges en helt ny inriktning. Lokaliserings- och näringspolitiken måste som målsättning ha full och effektiv sysselsättning i varje län. Man måste eftersträva att ge människorna meningsfulla arbetsuppgifter och garantera rätten till arbete. Därför är det av synnerlig vikt att medel ställs till förfogande för verkställande av de samhällsnyttiga arbetsuppgifter som tecknas i motionens punkter 1-8. Det måste betecknas som absurt att arbetslösheten ökas samtidigt som bl. a. dessa viktiga områden försummas.

Avfolkningen av vissa landsändar måste stoppas. I stället bör enligt utskottets mening medel ställas till förfogande för skyndsamt projektering och igångsättande av statliga basindustrier i avfolkningsområdena. Dessa basindustrier skall ha sin produktion inom expansiva grenar: verkstadsindustri, elektronisk industri, kemisk och petrokemisk industri osv. Gruvprojektering och igångsättande av malmbrytning i det inre Norrland är också nödvändig. Vidare framstår det som angeläget att vidareförädling av skogsprodukter också äger rum i de s. k. skogslänen.

Finansiering av den statliga företagssektorns utvidgning bör enligt motionärernas förslag ske med hjälp av medel ur allmänna pensionsfonden. Det gällande placeringsreglementet tillåter inte detta. Därför bör enligt utskottets mening riksdagen göra en framställning till Kungl. Maj:t om skyndsamt förslag om en ändring av placeringsbestämmelserna. Näringsutskottet tillstyrker således bifall till motionen 1971: 1492.»

